

ЯКОБ БЕТЦЕК 1563—1573.

Якоб Бетцек е бил придворен служител при императорите Фердинанд I (1521—1564) и при Максимилиан II (1564—1576). Тези владетели изпращали Бетцек като специален куриер до управляващите дворове в Швеция, Дания, Италия и някои немски князе. Три пъти той ходил и до столицата на султана Цариград — през 1564—1565, 1572 и през 1573 г.

Поводи виенският двор да изпраща хора до Босфора имал много. След като през 1562 г. Бусбек сключил 8-годишно примирие и уредил по такъв несигурен начин продължителния конфликт между двете монархии, Фердинанд не живял дълго. Новият император Максимилиан (1564—1576) поискал да поднови мира. Изплатен бил данъкът за две години. Предвидени били мерки да се предотвратят сблъскванията на границата. Но тези мерки били малко ефикасни. Гарнизоните на пограничните крепости, състоящи се от австрийска страна предимно от т. нар. хайдути, а от турска страна — от мартолози и други нередовни войници, не се подчинявали на наредбите на двора и продължавали непрекъснатата „малка война“ на границата. Извор за чести конфликти било и Трансилванското княжество.

През 1564 г. в Цариград били изпратени със специални поръчения нунциите Михаил Черновиц, бивш венециански преводач, Ахац Чаби и Георг Албани. Същевременно като постоянен посланик на императора при Портата пребивавал Алберт фон Вис. Във връзка с пътуването на първите трима се намира и първото изпращане на Якоб Бетцек до Портата.

През 1565 г. след нови усложнения в Унгария и Седмоградско Сюлейман I поискал австрийците да му върнат Токай. Във връзка с това Максимилиан изпратил следващата година в Цариград нов пратеник — Георг Хосутоти, който не носел нито трибут, нито подаръци. Но вместо да бъде поканен на аудиенция, той бил заловен и затворен. Още преди това на един диван, състоял се на възседнати коне, било решено да се започне война.

Междувременно будинският паша обсадил крепостта Палата. Австрийските войски успели да завземат Весприм и Тата, установили се на лагер при Комарно и очаквали императора, за да потеглят към Естергом. През лятото на 1566 г. Сюлейман начело на многочислената армия потеглил тържествено от Цариград в последния си военен поход. Същевременно флотилия кораби били изпратени нагоре по течението на Дунав. Вместо към Егев, както бил първоначалният план, турската войска се насочила срещу крепостта Сигет в Югозападна Унгария. Султанът гледал как атаките на не-

говата армия се разбиват в героичната защита на малкия гарнизон. Сюлейман умира тук три дни преди да падне крепостта.

Значителната и добре подготвена войска на Максимилиан, в която имало италианци, французи и други наемници и която напомняла на кръстоносния поход на Сигизмунд при Никопол, се оттеглила към Гьор и бездействувала. Сред нейните командири се намирали Антон Вранчич и прославеният защитник на крепостта Егер Стефан Добо. Максимилиан се задоволил с някои малки успехи, и щом научил за оттеглянето на турските войски и на татарите, се завърнал във Виена. С това бил сложен безславен край на цялото предприятие.

Великият везир Мехмед Соколович скрил от войниците смъртта на Сюлейман, докато в Цариград пристигнал и взел властта новият султан Селим II (1566—1577). Пратениците на австрийския император, които дотогава били държани като военнопленници, сега били допуснати да се явят пред новия султан. Хосутати бил изпратен обратно във Виена да обясни на своя владетел, че той трябва да забрави за отнетите от турците територии и да се примири със загубата на Сигет.

По време на завръщането си при Одрин Хосутати бил учуден да види „само една българска кола, теглена от дръгливи коне, ескортирана от около 400 конници“; така се връщал Сюлейман за последен път в своята столица. Междувременно станали нови сражения между императорските генерали и привържениците на трансилванския княз в Трансилвания. При известията за това Алберт фон Вис бил приет най-зле от великия везир Мехмед Соколович. Турците наричали него и неговия господар във Виена куче. Пуснал се слух, че румелийският бейлер-бег се готви за нов поход.

За да предотврати това, Максимилиан изпратил спешно в Цариград Антон Вранчич и Христоф фон Тойфенбах с трибути и скъпи подаръци. Те успели да подновят мира за нови 8 години, като се запазва статуквото на границите и плащането на обичайния данък.

Унищожаването на турския флот при Лепанто през 1571 г. не променило авторитета на виенския монарх в очите на турските държавници. В Портата никой не мислел да предотвратява враждебните действия срещу един такъв слаб съсед. През март 1571 г. умрял трансилванският княз Иван Сигизмунд и сеймът избрал за княз Стефан Батори, бъдещия полски крал, който, след като внесъл данъка, бил признат от Портата. Хабсбургите се опитали да издигнат свой претендент за трансилванския престол, но той претърпял неуспех. Турските погранични бегове в Унгария веднага преминали границите. Нападнати и опожарени били някои австрийски крепости. Към 1573 г., без да е обявена официално война, числото на християнските пленници достигнало 15 хиляди души. Следвали нови усложнения и нови преговори.

Във връзка с тези събития се намират пътуванията на Якоб Бетцек до Босфора през 1572 и през 1573 г.

Пътуванията през онази епоха, особено в Османската империя, са били съпътствувани с много трудности и рискове. Понякога дори посланици на чужди държави намирали края на живота си по пътя.

Якоб Бетцек, изглежда, бил сръчен, съобразителен и хладнокръвен служител, „неподатлив и хитър християнин“, както го характеризирал Мех-

мед Соколович. Такива качества са били необходими на императорските куриери и, изглежда, той се е справял добре с възлаганите му поръчения, щом се е задържал толкова дълго на този пост.

По време на многобройните си пътувания Бетцек си е водил писмени бележки, които след това събрал в 11 дневника. От тяхното съдържание не личи авторът да е притежавал някакво по-широко образование или научни интереси. Все пак той не е бил съвсем чужд на свойствения на людето от XVI в. интерес към чуждите страни и народи, разбирал е смисъла на своите пътни бележки и със завидно постоянство ги е водил.

Своите дневници Бетцек събрал под едно заглавие: *Verzeichnuss Etlicher Meiner vnnnd der Furnembsten Res:isen, So ich In Beder Röm. Kay. Maj. Ferdinandi vnnnd Miximiliani des Andern Diennsten Ausscr vnnnd Iner denn Römischen Reich mit Schickungen zum Oefftermahl In Tirggey, In Dennemarckh vnnnd Schweden, Auch sonst in Römischen Reich hin vnnnd wider mit vill gefahrlichkeit meines leibs vnnnd lebens hab Vnderthenigisth Vleiss gebraucht meinez leibs vnnnd lebens hab Vnderthenigisth Vleiss gebrauchen lassen. Anno 1564. Iste.*

Тези пътеписни бележки на Бетцек не са публикувани досега. Те се намират заедно със 17 различни други пътеписа из Германия и други европейски страни, както и други материали в един дебел ръкописен сборник, който се съхранява в Ръкописния отдел на Виенската национална библиотека под сигнатура Cod 9026, лист 30—197. Името на автора в заглавието не се дава. То се среща на лист 64 на трето място сред имената на шестима други участници в едно от пътуванията, а на лист 177 авторът се е подписал: *Jacob von Betzekh.*

Дневникът на първото пътуване на Бетцек до Цариград в края на 1564 г. започва от гърба на 38 лист в ръкописа, където се чете заглавието: *Verzeichnuss der Raiss von Wien auff Offen vnnnd dann auff Constantinopl.* Тук авторът е описал пътуването си до Високата порта заедно с императорските извънредни посланици Михаил Черновиц, Георг Албани и Ахац Чаби.

Императорските пратеници се завърнали, а заедно с тях и Якоб Бетцек през август — октомври на следващата 1565 г. Описанието на това пътуване започва от 166 лист на ръкописа, след други по-късни пътеписи. Този дневник започва със заглавието: *Verzeichnuss wie wir von Constantinopl wiler auff Wien geraist vom 13 Augusty bis auff den 8ten October, Anno 1565* Спазвайки хронологическата последователност, по-долу в превода ние поставяме това пътуване непосредствено след дневника от 1564 г., а не според местото му в ръкописа.

За пътуването на Якоб Бетцек до столицата на султана през 1572 г. се знае още по-малко. Той се е движел сам, воден от султански чауш, и занесъл писма на Максимилиан до Селим II и всемогъщия тогава велик везир Мехмед Соколович. Пътните бележки за това пътуване са кратки и бегли. Те започват от 134 лист на ръкописа след заглавието: *Verzeichnuss Alls die Röm. Kay. Mt. mich des (15) 72ten Jahrs von Wienn auss P. Posta mit Schreiben vnnnd Anderne Beuelch an die Tyrggische Portten Gnedigist Abgefertigt, wie Ich gerayst, vnnnd was sich vnderdessen weil Ich zu Constantinopl gewest, verlossen.*

Завръщането от Цариград до Виена през март — април същата година е описано по-подробно, като авторът не се е съобразявал, общо взето,

с писаното в предишните си дневници и някъде има повторения. Преди този текст стои заглавието: *Tagraisen von Constantinopel nach Wien.* (Лист 137 и сл.)

Последното пътуване на Бетцек до Босфора е описано в ръкописа на лист 188 до 198. То започва със заглавието: *Vermerckhte Postier Raiss, Alts mich die Rō. Kay. Mjt. des (15)73ten Jahrs von Wienn auss nach Constantino-pol Allergnedigst Abgefertigt, vom 17 Januarij biss auff 19 Februarij.*

Завръщането от Цариград до Виена, което е станало през април същата 1573 г., следва след заглавието на лист 197: *Post Raiss von Stamboll Auff Wienn.*

От съдържанието на пътните дневници на Бетцек се вижда, че той не си е поставял за цел или не е имал време да работи допълнително върху своите бележки с цел да ги систематизира, да им даде по-изискана стилна и литературна форма или пък да ги подготви за публикация. Този суров характер на пътеписа на Бетцек, от друга страна, може да се яви като особено притегателен за изследвачите на оная епоха, които откриват в него един извор от първа ръка, където непосредствените лични впечатления не са видоизменени и отрупани със заемки от други съчинения и учено многословие. Авторът е разказал с проста и безизкусна реч за това, което е забелязал или му се е случило по време на неколкочкратното му прекосяване на балканските владения на султана. Бележките на Бетцек носят подкупващата историка свежест на непосредствени свидетелства за епохата и страната, към която се отнасят.

Ръкописът на Бетцек е отбелязан от австрийския османист Йозеф фон Хамер в неговата История на Османската империя.¹ Известен е бил и на някои други автори. Като извор за балканските страни този пътепис е разглеждан от П. Маткович.² Той е разказал със съкращения единия от общо шест дневника, като на останалите се позовава само по отношение на някои селищни имена. Макар и твърде полезна, статията на Маткович дава далеч непълна представа за съдържанието на целия пътепис на Бетцек. Специално за района на българските земи са отминати без внимание извънредно интересни и важни от общоисторическо и културно гледище описания.

В българската историческа литература дневниците на Бетцек почти не са използвани досега. Разчитането и публикуването на този пътепис у нас се прави за пръв път по единствено запазеня ръкопис във Виенската национална библиотека. По-обстойна наша студия върху този източник излезе в една от книжките на списание „Bysantinobulgarica“³.

¹ J. von Hammer, op. cit., Bd. III., S. 748—749.

² P. Matković op. cit., kn. IXXXIV, s. 40—59.

³ М. Ионов, Путевые заметки Якоба фон Бетцека...

ОПИСАНИЕ НА НЯКОЛКО... ПЪТУВАНИЯ,
КОИТО ИЗВЪРШИХ... В ТУРЦИЯ, ДАНИЯ И ШВЕД
А ОСВЕН ТОВА ДО РАЗЛИЧНИ МЕСТА
В РИМСКАТА ИМПЕРИЯ [1564—1573]

*Описание на пътуването от Виена до Буда
и оттам за Цариград през 1564 г.*

[41] От Белград или Грех Вайсенбург¹ пътувахме първо през Сърбия, една пуста страна, в която има села с твърде бедно население. Няма истински планини. Жителите държат малко коне, защото турците им ги вземат, но имат повече волове.² Лозя и пшеница при тях виреят достатъчно. Облеклото им е направено от грубо сукно, нещо като шаячно одеяло или ямурлук. Мъжете и жените са облечени еднакво, само че женската дреха отпред на гърдите е изрязана, а отзад има три набора.

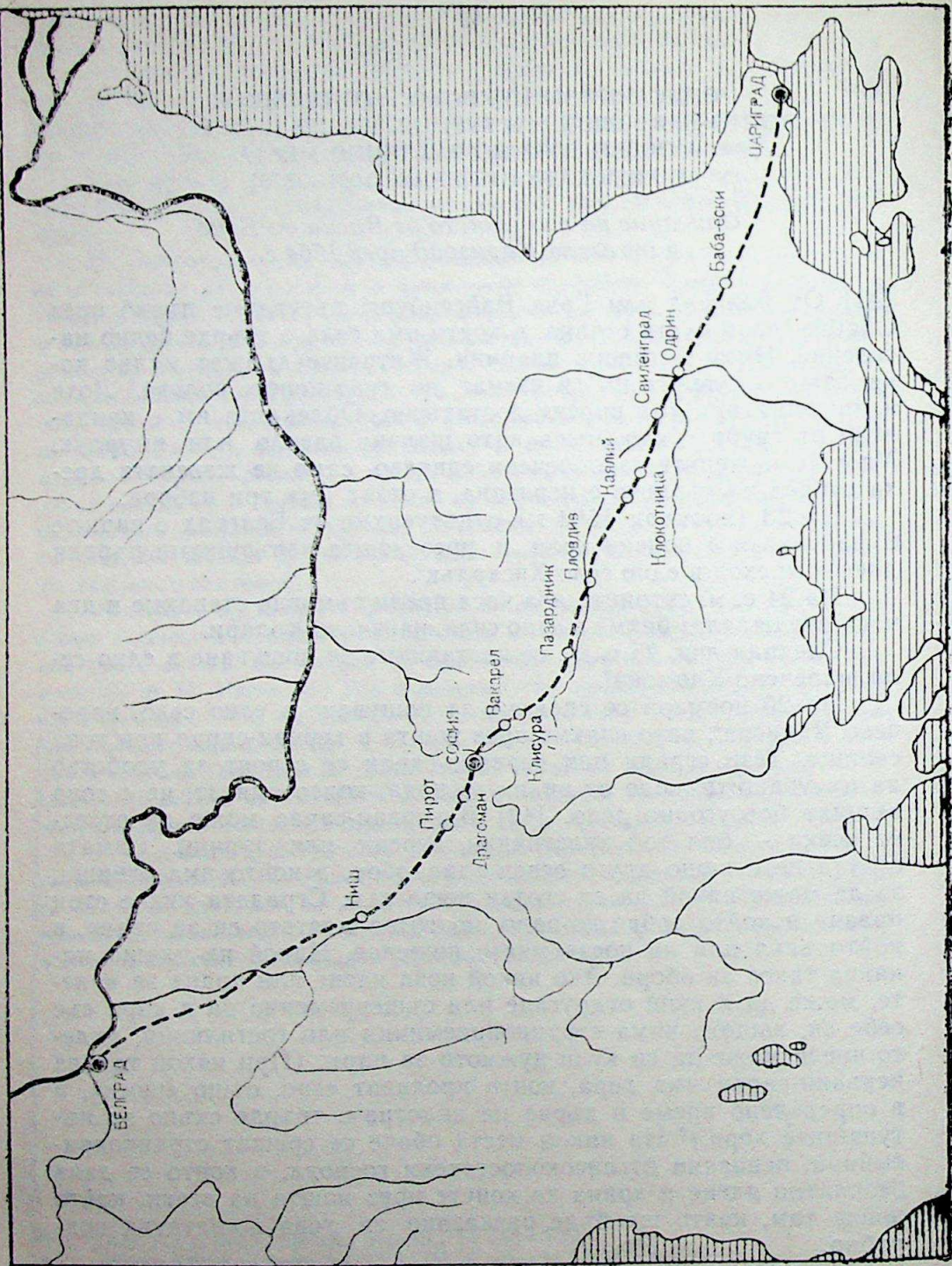
На 23 [ноември 1564 г.] отпътувахме от Белград с нашите 8 файтона и 4 полски коли и през нощта завършихме първия дневен преход в едно село Хисарлък³.

На 24 с. м. сутринта два часа преди съмване станяхме и два часа преди залез бяхме в едно село, наречено Колари.

Следния ден, 25 с. м., се настанихме за ношуване в едно село, наречено Кломока⁴.

На 26 ноември се спряхме за ношуване в едно село, наречено Вадисна⁵, като спяхме през нощта в керван-сарая при това селище. Тези сгради или кервани-сарая се строят за удобство на пътуващите люде от видни господа, които смятат, че с това вършат богоугодно дело. [42] В керван-сарая може да отседне всеки — бил той християнин, евреин или турчин. Самата сграда не е нищо друго освен един обор, в който има огнища, за да може някой да си сготви нещо там. Сградата иначе стои празна и който дойде по-рано, подготвя мястото си за спане, в който ъгъл или на което място пожелае. Никой не плаща никаква такса за обора. Ако някой иска ядене или храна за конете, може да я купи от другаде или същевременно да я кара със себе си, защото няма странноприемници или гостилници, където човек може да си купи нужното за пари. (При някои такива кервани-сарая има хора, които продават сено, също ечемик, а в определено време и дърва на килограм, твърде скъпо за пътуващите хора.)⁶ На някои места обаче се срещат странноприемници, основани от високопоставени господа, в които се дава безплатно ядене и храна за конете през нощта на всеки, който дойде там, както ще бъде разказано за това по-нататък подробно.

На следния ден, 27 с. м., минахме един дървен мост и една

висока планина. Привечер пристигнахме в едно тържище, наречено Ягодина (Jagotna), където прекарахме нощта в един керван-сарай.

На другия ден, 28 с. м., потеглихме преди съмване и по пътя (стигнахме) Морава (Mogaца), която минахме с кораб и се настанихме в един керван-сарай.

Следния ден, 29 с. м., заедно с настъпването на деня бяхме на път и привечер по една висока планинска пътека стигнахме на нощен лагер при едно село, наречено Spaterichi ⁷. До него от лява страна тече малка река.

На 30 с. м. пристигнахме в Ниш (Nischa), един град, наречен така по името на реката, минаваща през него и над която има дълъг дървен мост. Целият град е населен с турци. В местата около него вирее много ориз. Пренощувахме в един керван-сарай в града.

Сега влязохме в България, също слабо населена, но хубава страна, плодородна на пшеница, ориз, лозя и друго, от което се нуждаят хората. Жителите са също християни, груби и прости хора, както и в Сърбия. Тяхното облекло на мъже и жени е направено по една и съща кройка, само че роклите на жените отпред са разрязани до средата на слабините. Всичко е изработено от груб филц и шаяк. Украшенията на жените се състоят в това, че окачват на ушите си много унгарски монети, турски аспри и големи сребърни медали. Момите сплитат косите си само на една плитка, но иначе си правят плитки от кафяви и черни конски косми, които те [43] поставят на главата си една до друга и надолу ги събират пак като една дълга плитка. Всичко това после окичват със стари токи, сини стъкла, каквито се окачват в Испания на мулетата, а също и с много украшения, каквито преди време много се поставяха на конските принадлежности в Германия. Те носят също така много месингови пръстени на пръстите си. Жените слагат на главите си широки шапки като голяма дълбока паница, отпред над челото окачени с много пари. Около шията си носят сини и червени стъкълца, мидени черупки, каквото могат да намерят. Мъжете пък носят на главите си калпаци, ушити от синьо сукно, горе заострени, а отзад и отпред краищата разрязани. Те имат обичай, когато някой прави сватба, годеницата му прави венец от всякакви цветя, които тя събира. Тя поставя на главата си прозрачна кърпа, та този ден никой да не може да види лицето ѝ. Когато годеникът води годеницата си, той ѝ връзва една кърпа за пояса, ако е малко изтънчен човек, дава ѝ я в ръце, върви отпред и я води след себе си. Когато играят, хващат се много един друг за ръце като кръг и играят встрани. Също така, когато на някого умре жената или по-близък приятел, той си изподрасква и наранява лицето така, като че ли е полуобезобразен, и дълго време ходи изпълнен с жал и тъга; ожени ли се скоро, той бива презиран и другите казват, че не е обичал жена си или приятеля си и т. н.

На 1 декември преди съмване потеглихме и минахме река Нишава (Nisch). Сетне по една доста висока и твърде дълга планина пристигнахме привечер в едно тържище, Ново село¹. Тук насреща излязоха много жени и ни поздравиха с хляб. Край повече от тези места също расте ориз. Тук живеят много турци, както и във всички по-значителни и хубави селища.

На следния ден, 2 декември, два часа преди мръкване дойдохме в един град, наричаш се Пирот (Piroth); в него е роден цар Пир. Пред този град на една скала между две малки, спокойно течащи реки се намира един стар замък и само на един хвърлей разстояние от него се издига една дълга каменлива планина. В нейното подножие до една скала на три места извира една хубава бистра вода, на разстояние около един пушечен изстрел от замъка. Навсякъде около града [44] градската стена е пропаднала. Турците разказват, че духовете или дяволите, които са накарали стената да пропадне, издухват водата от споменатата скала, защото стената започнала да затъва едва от момента, когато водата взела да избликва. Тя не е добра за пиене, защото, който я пие, чувствава като че ли има камък в стомаха си. На това място преношувахме в един керван-сарай. За забелязване е, че от Белград насам във всеки град, тържище или голямо село има такива керван-сарай или ханове.

На 3 т. м. сутринта преди съмване потеглихме, минахме през хубава долина и по два моста, под които тече Нишава, и надвечер [стигнахме] в Цариброд (Zanibrodth), едно село.

На следната вечер бяхме в едно село, наречено Урлах², което преди време е принадлежало на сръбския деспот.

На 5 с. м. отпътувахме в полунощ и сутринта към девет часа [стигнахме] в София (Soffia), един доста голям град. В него има доста занаяти и търговия, с които се занимават християни, турци и евреи. Тук нашите коне и фойтони бяха подслонени в керван-сарай, а ние се настанихме в една турска къща и ни гостуваха няколко дубровнишки търговци.

На 6 декември, деня на св. Никола, почивахме там и привечер ходихме на баня, водата в която извираше естествено топла от земята.

Излизайки оттам, стигнахме Македония, също една хубава, плодородна и благодатна земя. Има здрави хора, по носия и облекло също българи, само че са по-богати. Жените и момите носят също повече украшения на себе си, например големи сребърни гривни. Техните ризи отпред на гърдите и на ръкавите са обшити с всякакви цветни груби вълнени конци, а между тях са окачени стъкълца като броеница от различен цвят, каквито са могли да намерят. Заради това те на роклите си не носят ръкави, та да могат да се виждат и другите [ръкави на ризите]. Облеклото на мъжете е също българско, само че тези носят калпаци, някои направени от син шаяк, но повечето от бял филц и заострени.

Отзад над тила имат три висулки, отпред също три. Двете висулки, които се намират по средата, са по-къси. Всяка една от четирите до ушите е дълга половин лакът. И при тях също за оран и всякакъв превоз се използват малко волове, но повече биволи.

[45] На следващия ден, 4 с. м., потеглихме от София и през нощта [пристигнахме] в едно село, наречено Алаглика¹⁰, разположено в подножието на една планина.

На 8 с. м. три часа преди съмване отпътувахме и спускайки се по една планина и през една теснина между две високи планини, дойдохме в едно малко, покрито с ливади поле. Там имаше един топъл извор, който беше много непостоянен и толкова горещ, че в него можеха да се сварят яйца. Той извира на четири места приблизително на 12 крачки едно от друго — на две места от скала, останалите две — от земята. Край топлата вода на една крачка от нея тече една хубава студена вода. Сетне минахме по два моста и [стигнахме] на ношен лагер в едно село, наречено Къздервент.¹¹

На следния ден, 9 с. м., дойдохме до едно тържище, наречено Пазарджик (Dattabasar), на открито поле и там пренощувахме в един хубав и голям керван-сарай.

На 10 с. м. потеглихме няколко часа преди съмване и пристигнахме заедно с настъпването на деня в една широка равнина. В нея имаше повече от стотина натрупани обли могили, които са служели за гробница на видни лица, загинали тук по времето на Александър Македонски. След тях един вожд довел много войска тук, неговата могила е най-голяма, защото, както ни разказаха, всеки, който му бил подчинен, донесъл по една шапка, пълна с пръст. На следния ден потеглихме преди обед по един дървен, но здрав и добре направен мост, който беше дълъг 380 крачки и широк — 10. До него имаше много воденици. Реката се казваше Марица (Meritzsch). След това направо стигнахме Пловдив (Philippopoli), един хубав и голям град. Той е разположен на пет височини, които преди години са били включени в градската стена. На едната от тях се намирала една крепост, в която е бил роден Александър Велики. На отсрещната височина е имало една черква. И двете тези сгради са били пръснати с барут, така че от крепостта нищо не може да се види освен едно подземие, а от черквата само една стена и малко сводче.

На 11 декември пътувахме пред една дълга гора и през нощта пристигнахме в Каяли¹², едно село.

Следния ден стигнахме на лагер за ношуване в Jobnet¹³, едно село.

[46] На 13 с. м. близо три часа преди настъпването на нощта дойдохме в едно тържище, където има един новопостроен мост само от бели големи дялани камъни, дълъг е 406 крачки, широк — 10 и има 23 ракли. Недалеч от север има една ново-

построена баня, иззидана кръгообразно от мраморни камъни, освен това и една нова джамия, също изградена с мраморни камъни, също така два керван-сарая и един приют, всичко покрито с олово. За всички тези сгради трябва да е отпуснала средства и е наредила да бъдат построени най-видната и любима жена на султана, която е била руския по рождение¹⁴. Когато някой пристигне, бил той какъвто и да е, стига само да остане тук, му дават нему и на коня му в продължение на три дни храна. Този, който желае тук да изучава тяхната вяра, той също получава ядене и допълнително две аспри дневно.¹⁵

Тръгвайки оттам, навлязохме в Гърция, една хубава империя и добре населена страна. В нея тук-таме живеят много гърци и въртят търговията си из цялата страна. Те се държат важно, обличат се почти по турски и носят синя навита шапка, наричана по турски чалма. Онези обаче, които произхождат от стар благороден род, носят черни шапки, но с широка основа. Те обличат жените си в кадифе, свила и сукно — някон като турските жени, други като дубровнишките, трети като епирските. Украсяват се всяка според своето състояние, например с огърлици и гerdани от жълтици и перли, жълтици, гривни за ръцете и краката, пръстени и други дреболии. В това отношение те не се откъсват от нищо, пък дори да са били те и жени на шивачи и обушари. Като тях се носят и епирските и еврейските жени, които ходят почти като във Венеция в дълги черни рокли и на главата с черна барета. Евреите пък, каквито има твърде много, и богатите селяни се обличат по турски и носят жълт фес или чалма. Те също се занимават с всякакво лихварство и търговия.

На следния ден, 14 с. м., към девет часа преди обед стигнахме до един твърде дълъг каменен мост. Първо ни посрешна един турски ага с четирима чауши на коне и 30 еничари пеша и ни прие. Сетне с него [пристигнахме] в Одрин (Andrianopolis), един твърде голям, укрепен и стар гръцки град, в който живеят още много гърци. В предградието обаче повечето са цигани, които владеят ковачество и други занаяти. Тук се настанахме в един керван-сарай.

[47] На 15 с. м. потеглихме и през нощта бяхме в едно село, наречено Хавса (Hafsada). Пренощувахме в един керван-сарай.

На другия ден, 16 декември, сутринта рано [минахме] през едно тържище, наречено Ескибаба. Сетне по един мост, дълъг 150 и широк 8 крачки, през нощта [стигнахме] в Биро паша [?], едно село.

На 17 с. м. през нощта [дойдохме] в едно голямо тържище, наречено Чорлу (Schurlu). В него има хубав керван-сарай и джамия, т. е. черква.

На следния ден, 18 с. м., четири часа преди мръкване дойдохме до един дървен мост, който е дълъг 61 шверлинга, а едн

шверлинг има един и половина разтега. Сетне [стигнахме] в Силиврия (Silibria), едно старо гръцко градче. Разположено е до морето на една височина. В него живеят още много гърци, те имат още две стари черкви, подредени по гръцки.

На 19 с. м. [пристигнахме] в едно село, наречено Бинадис¹⁶, което лежи до морето. До него е имало един замък, подножието на който се е миело от морето.

На следния ден, 20 с. м., десет часа преди обед стигнахме един залив на морето, където близо два пушечни изстрела разстояние трябваше да преплаваме с кораби. [Пристигнахме] след това в едно тържище, наречено Бююк Чекмедже. Там на брега едва не падна в морето един наш файтон с пари.

На 21 декември към обед пристигнахме в едно тържище, наречено Кючук Чекмедже, което лежи до морето на едно пристанище. На него има един дълъг и здрав, скован от греди мост. В тържището се намира един хубав, покрит с олово керван-сарай, а до него джамия. Тук ни срещна един търговец от Галата на име Якоб Траперно, който беше изпратен напред в Цариград да съобщи, че ние следващия ден ще пристигнем там...

Описание как пътувахме от Константинопол обратно за Виена от 13 август до 8 октомври на 1565 г.

[166] Първо на 13 август заедно с настъпването на деня пътувахме от Цариград с един чауш и 15 спахии, които пашата беше наредил да ни конвоират. Императорският оратор Алберт де Вис¹⁷ с няколко конници ни съпроводи на четвърт миля пред града. Сетне отпътувахме за палатките на турския султан, които бяха опънати там за хубаво и лошо време. Изброихме над 80 такива. През нощта [пристигнахме] в тържището, наречено Бююк Чекмедже.

На 14 август в полунощ потеглихме оттук и с кораб минахме един залив на морето. Когато пукна зора, вече го отминахме. Тук оставихме назад готвача на Черновиц на име Темон, който беше грък по рождение и истински предател и който ние искахме да водим с нас натам, но той искаше тук да спре. Ахатций Хаби,^{17а} както и един придружител го взеха, така че той трябваше да продължи, и ние отпътувахме за едно градче, наречено Силиврия.

Същата вечер, когато смятахме, че можем да си отдъхнем на спокойствие, дойде един чауш със специална поща и съобщи, че са избягали роби, които желяели да отпътуват с нас. Заради това претърсиха нашите служители и колите. Обаче те не намериха нищо, каквото желяеха, а само една унгарска жена, бивша благородничка, която преди няколко години била отвлечена. Тя обаче имаше освободително писмо от Али паша и от дъщерята на турския султан да излезе с нас. Те я заведоха

при кадията или съдията. Той обаче, като изслуша нейното освободително писмо и поръчението на Али паша, който преди заминаването си по море бил наредил тя да бъде изведена, я оправдал. Това обаче не можеше да помогне, тъй като тя беше бяла, хубава, и те наново насила я върнаха назад.

На 15 август потеглихме през нощта [и пристигнахме] в Чорлу, едно тържище сред много хубава местност, за което преди беше съобщено.

[167] На 16-и през нощта отпътувахме и до едно село, наречено Пири паша, опънахме две палатки за нощуване, в които преспахме. През същата нощ двама улаци или куриери на Портата, изпратени за границата, ни стигнаха на коне.

На другия ден, 17 август, потеглихме през нощта и искахме да преминем дневния си преход като друг път. Пътувахме през едно тържище, наречено Бабаески, където по причина на спахиите не можеха да ни следват, и през нощта се спряхме. Волфшрайбер, който беше заминал напред с един еничар на коне, за да подготвят нощен лагер, се върнаха наново обратно. Когато бяхме още там, скоро минаха на коне трима улаци на път за Буда. Междувременно един търговец на хора докара от границата за продажба в Цариград шест оковани във вериги пленници пеша, а също 18 млади момчета и момичета на седем камили. Тази вечер пристигна от Цариград на кон един еничар, който ни донесе писма от оратора и много други.

На 18 с. м. потеглихме преди съмване и за пренощуване спряхме в едно село Хавса, в един керван-сарай.

На 19 август потеглихме през нощта и сутринта бяхме в Адрианопол, един твърде голям и стар град. Тук първо ни въведоха в керван-сарая на Мехмед паша, но след това веднага ни изведоха и ни настаниха във вилата на Пири паша. Тук починахме два дни.

На 21 с. м. много рано бяхме на път и за нощуване стигнахме в едно тържище с хубави сгради в Мустафа Bristi или Кьопри, както се нарича това място от старо време, преди да бъде застроено импозантно.

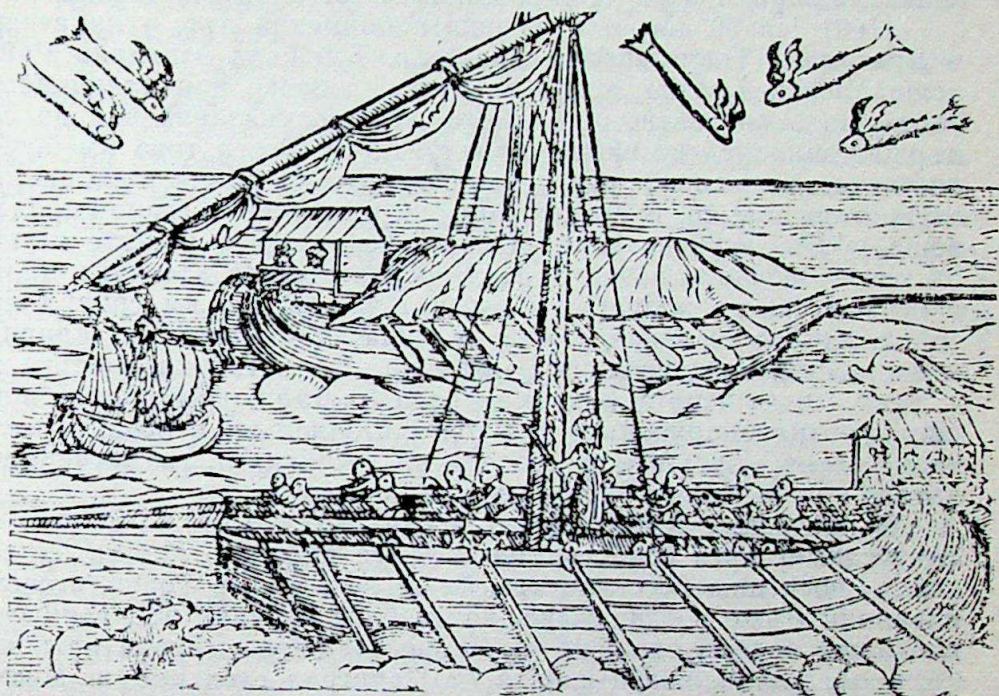
Следния ден потеглихме още докато беше тъмно. Срещнаха ни трима улаци, които яздеха за Цариград. Ние пък през нощта стигнахме в едно село, наречено Gijogbebett¹⁸. Тук един кон на Волфшрайбер се осакати.

На 23 с. м. потеглихме през нощта. По пътя ни срещнаха много турци, които водеха за Стамбол или Константинопол пленената жена и три деца на Якошин Томаш, един унгарски капитан. За нощуване ние спряхме в Қаяли, едно село.

[168] На 24 август потеглихме през нощта. По пътя [срещнахме] към 50 души — мъже, жени и деца, които турците бяха отвлекли от едно село и ги водеха пред нас. За нощуване пристигнахме в Пловдив, един голям и хубав град, за чиято местност преди това писахме. Ние обаче минахме през него и се настанихме пред града в една градина.

На другия ден тръгнахме много рано и за нощуване [стигнахме] в едно тържище, наречено Пазарджик. Тук Волфшрайбер купи един кон. Чаушът даде съгласието си на някой си Марко, който беше търговец на коне и по пътя се беше присъединил към нас, за да може да пътува по-сигурно.

На 26 август пристигнахме в една висока и скалиста планина и през нощта до Момин проход, едно село, пренощувахме на полето.

Роби-християни като веслари на турска галера (С. Швайгер, 1577 г.)

На 27 с. м. при разсъмване потеглихме и минахме през една висока планина, по доста каменлив път и край една топла баня, където на отиване също бяхме. През нощта пренощувахме на полето в една градина край Вакарел, едно село. Тук ние не можахме да получим за пари нищо за ядене, нито за пиене и изпратихме купувача на Чернович на име Филипо, който пътуваше с нас, да купи от едно друго селище. Той беше един стар разпуснат човек, някогашен бандит в Рим в продължение на 9 години, който бил преотстъпил жена си за пари. В споменатото селище той започнал да задиря жената на един българин, заради това те го догонили. Той трябвало да се отдалечи с коня си, но да остави коня с багажа, който водел за ръка. Ние изпратихме един спяхия в същото село да вземе коня, когато селяните едва не пребиха с тояги, но веднага докараха коня със себе си.

На 28 август [се настанихме] на ношен лагер в София, един град, където бейлербейт на Гърция с около 20 хиляди войници беше се разположил на полето.

И следния ден почивахме тук и присъствахме на църковна служба в черквата на дубровничаните, а също имахме за гости няколко дубровнишки търговци. Привечер обаче неколцина, които бяха пленници и потеглиха с нас, напълно пияни, започнаха разпуснатата кавга, така че Волфшрайбер трябваше да ги изведе, и заради това Хаби Ахаций им взе една филцова дреха.

[169] На 30 август през нощта бяхме на път, а надвечер в Драгоман (Tragomanski), едно село. Тук бяха извикани Райхелщайнер и другите, които предишната вечер при напиването се държаха арогантно, и им бяха дадени указания как да се държат занаят по време на пътуването. Освен това им беше посочено, че всички ние, доколкото бяхме немци, трябва да служим за пример. В същата нощ още един стар българин продаваше хубаво червено вино за пари, нещо, което нашите слуги от колите веднага научиха. Надвечер в същата къщичка пили и играли чак до полунощ, а освен това старият им свирил на гайда. Когато те обаче, пияни до гуша, се опитали да задирят и да хващат дъщерята на българина, той затворил вратите и с жена си, дъщерята и двама други българи, които били при него, уловили каруцарите и с тояги и запалени цепеници, взети от огъня [запален] в средата на къщичката, ги натрепали здраво и след това ги изхвърлили из вратата.

В последния ден на август преди съмване бяхме на път и [пътувахме] през една голяма и дълга планина. Малко преди нея ни посрещна Мустафа ага, бивш началник в Толус, с осем пленници мъже и една жена, които бяха оковани във вериги и които той водеше със себе си. Скоро след това минаха на коне четирима улаци, които идваха от Цариград след нас и които бяха изпратени за границата. Сетне пътувахме до Пирот, един град. Край него беше се настанил на полето един санджак-бей с няколкостотин войници, та ние за пренощуване [се настанихме] в едно село, наричано на български Храсница¹⁹. През тази нощ пак мина на кон един улак или куриер за Буда поради новите преговори за мир.

На 1 септември потеглихме през нощта. На една висока планина ни срещна Махмуд бег от Весприм с няколко конници и 29 пленени мъже, които бяха оковани във вериги и пеша, а също 9 жени и 6 деца, които бяха карани на товарни коне, а така също и една голяма покрита кола, пълна с млади жени и момци, които той водеше за Цариград за продан. След това пътувахме през хубаво равно поле, където беше се разположил на лагер един санджак-бей от Гърция с около 400 конници.

[170] Ние също се настанихме за нощуване на полето до един хубав, бликаш от една скала извор.

На 2 септември рано сутринта минахме една висока планина и се настанихме на нощен лагер в Ниш, един град, където ни падна един кон. Преди ние да излезем от хана, той едва ли не половината беше излапан от татарите, които турският султан беше изпратил в помощ на седмоградския войвода, когато той водеше война против Негово величество императора.

На следния ден, 3 с. м., се настанихме на нощен лагер при Ражан (Raschnij), едно село.

На 4 с. м. рано в зори бяхме на път и през нощта в Парачин (Baratz'n), едно тържище.

На 5 септември през нощта, когато искахме да потеглим, преминаха 1500 акинджии на коне и ние, следвайки ги, стигнахме до Ягодина, едно тържище. Същата вечер преминаха пак към 500 татари, изпращани за Седмоградско. От това място Хаби Ахаций изпрати напред Бокличар, един унгарец, който знаеше турски език, заради конете, които Черновиц беше оставил в едно село почти на половината път, когато той замина преди нас. Същата нощ при нас в керван-сарая дойде един хайдутин от Сигет, който бил пленен, но отдавна успял да избяга от Цариград. Ние веднага го преоблякохме и доста дълго време го водихме с нас, докато минахме Дунав и други пътища, и той познаваше по-нататък пътя си.

Когато пристигнахме в другия лагер за ношуване в едно село, наречено Clomotza, преведоха пак 8 пленени християни, между които двама бяха от Коморн.

На 8 с. м. преди съмване бяхме на път и надвечер в Бакра, едно градче, разположено на една височина. Ние обаче се настанихме извън него в един керван-сарай, построен на полето. Недалеч от него тече един ръкав на Дунав.

[171] На 9 септември през нощта бяхме на път и вечерта в Грихиш Вайсенбург или на турски се нарича Белград, един доста хубав град, който е разположен на една планина или височина. Тук се отбихме в един керван-сарай. . .

Описание на това, което се случи, когато Негово римско императорско величество ме изпрати милостиво като пощенски куриер с писма и други заповеди от Виена до Турската порта през 1572 г., как пътувах и какво стана, когато бях в Константинопол

[134] . . . На 29 [януари 1572 г.] пристигнах в Грихиш Вайсенбург, или наречен още Белград, една крепост и град, разположен на височина, там аз веднага купих седло, юзди и други неща [135], от които имах нужда при моето пътуване като пощенски куриер.

На 29 януари надвечер бях вече на път, яздех с пощата и на 1 февруари бях в София, един град, намиращ се в България.

Сетне бях в Пловдив, един голям град, в който е роден Александър Велики.

На 4 февруари пристигнах в Одрин, един голям и хубав град, където по това време се намираше турският султан. Още същата вечер уведомих великия везир Мехмед паша²⁰ чрез преводача на Негово императорско величество, който пребивава постоянно при Турската порта и за това му се плаща от Негово императорско величество.

На следния ден, 6 т. м., бях приет на ауденция от Мехмед паша и му предадох писмата на Негово величество — едно нему и друго за неговия султан, както обикновено, в златен калъф. Между другото докладвах устно и пожелах да отпътувам на кон с пощата за Цариград при оратора на Негово императорско величество. Пашата обаче ми отказа това с извинение, че пощата не отива по-далеч от мястото, където се намира султанът. Сетне говори дълго с мене за битката в морето, какво се говори при нас за това, че техните големи загуби в същност били съвсем незначителни, говореше за тях с пренебрежение, като че ли не им отдаваше никакво значение, но все пак беше доста обезсърчен.²¹ Той нареди също да донесат и разгънат пред мене, за да ги видя, две големи знамена, каквито има на галерите, с твърдението, че уж те били взети при същото морско сражение от дон Хуан Австрийски. Аз обаче, тъй като виждах на тях изобразено малтенско оръжие и знаех добре, че при това сражение турците не бяха взели никакви знамена, но че преди две години ги бяха взели заедно с две малтенски галери, отговорих, че знамената не са на дон Хуан Австрийски, защото на тях стоеше малтенско оръжие, и че аз лесно можех да разбера това по белия кръст. На това той каза *Haramsada Gieaur*²², нарече ме неподатлив и хитър християнин и ме уведоми, че е подготвено заминаването ми за Цариград. Там аз престоях няколко дни и се снабдих с коне, за да мога да пътувам натат.

На 9 февруари, когато аз вече чаках на портите на турския султан, един седмоградски пратеник предаде от името на своя войвода техния данък — седем позлатени чаши, четири растения като цветя, направени от сребро, два позлатени таса заедно с каните. След това той се оплака, че санджак-беят от Юла и Солнок му причиняват големи щети [136], и измоли да им бъдат определени гранични знаци. Той получи съгласие за това. Предната вечер обаче те подкупиха Мехмед паша с 10 хиляди талера и два подноса.

Впоследствие те подариха на всеки паша по един поднос.

На 10 с. м. потеглихме от Одрин и за пет дневни прехода стигнахме в Цариград, столицата на Гърция, сега на Турция. Драгоманът на Негово римско императорско величество и един еничар пътуваха с мене. Моят чауш, който пътува с мене от границата до Одрин, остана там.

На 14 с. м. дойдох в Цариград, там изчакаха при оратора на Негово римско императорско величество султана и моето приготвяне за изпращане.

[137] На 23 [март] получих известие от Мехмед паша, че не желае да ме остави да яздя с пощата, но че ще пътувам с дневни преходи. Чаушът, който дойде с мене на идване, трябваше да ме придружи и на връщане, а това беше един опак и лош човек, какъвто никога не съм срещал през живота си.

На 24 с. м. купих 12 арабски коня и една каруца.

На 25 с. м. бях подготвен за път и потеглих от Цариград с дневни преходи и с надежда, както ми обеща мойт чауш, от Пловдив да взема пощата.

Дневни преходи от Цариград за Виена

Първо на 28 март, когато потеглих от Цариград с три коня, прислугата на императорския оратор ми даде съпровод от 12 коня. Същевременно неколцина турци и двама еничари, които много ми помогнаха, накрай дадох по един дукат и след това при един хубав избор си пийнахме доста от носеното от нас вино и така се разделихме. От това място, на половин миля пред града, отпътувах и през нощта бях в Кючук Чекмедже, едно тържище, където има каменен керван-сарай и джамия.

На 29 с. м. потеглихме оттам и стигнахме в Бююк Чекмедже по дълъг, направен от дялани камъни мост, който минава над един залив на морето. (Дълъг приблизително един пушечен изстрел, като всяка ракла е по-висока от следващата: първо се издига една доста голяма височина нагоре и след това се спуска надолу. . .)²³

Този мост заедно с един керван-сарай заповядал да построят султан Сюлейман преди своя последен поход в Унгария, когато умира при Сигет. Сега е хубаво тържище. Оттам стигнахме през нощта в Силиврия, едно гръцко градче, което лежи на една височина до морето. В него живеят още много гърци.

На 30 с. м. пътувахме половин нощ и от Силиврия по един дървен мост през нощта стигнахме в Чорлу, един голям пазарен център, има няколко джамии и керван-сарай. [138] Тук през нощта избяга враният кон на чауша, който го беше купил в Стамбул за 2000 аспри. Заради това аз трябваше да престоя на това място на 31 март, та той да нареди да го търсят, но не го намериха. Тук на мене също се разболя един кон, който беше преял в Стамбул.

На 1 април бяхме в Люлебургаз, едно тържище, където Мехмед паша наредил да построят един внушителен керван-сарай, една джамия и един приют. Същият е учредил в този керван-сарай на всеки пътник, който дойде там, бил той турчин, християнин или евреин, да му се дава да яде три пъти пи-

лаф чорба, т. е. варен ориз с малко овче месо и някакъв зеленчук, а също така хляб и една свещ. За всичко това той не бива да плаща нищо. Дори когато никой не иска храна, в определеното време му донасят и той, ако иска, я яде или не. В този ден тук беше панзър, та се беше събрал много народ от различни места. В същия ден, както видях с очите си, бяха купени и продадени много, огромно множество пленени християни — жени и мъже, млади и стари.

Тръгвайки оттам, на следната вечер бяхме в Хавса, едно село.

На 3 с. м. бяхме в Одрин, един стар и голям гръцки град. Понеже тъкмо тогава беше седмицата на мъчениците, бях на утринна служба в черквата, в която блажено почиваше погребан моят мил другар и верен приятел Даниел Майерл, комуто беше принесено от един немски мюсюлманин или мамелюк по време на утринната служба. Щом излязох, отидох в тюрмата с пленените християни, които навестих. Там намерих и един олтар и много запалени восъчни свещи, които те бяха поставили за този празник, парите за които им бяха дарени от християни, турци и евреи за бог да прости. След това дадох един дукат на един мюсюлманин или мамелюк, за да ме заведе в султан Селим джамия, която султанът наредил да бъде построена наново. Тя беше една голяма и чудесна сграда, разположена на една височина, откъдето може да се разгледа градът, от всички страни. При тази джамия има четири минарета, всяко издигнато при един ъгъл и всяко с тройна спираловидна стълба. Така че, когато трима души слизат надолу заедно и същевременно се качват нагоре, никой не може да види другите, докато горе [139] излязат през една врата заедно.

На 4 април бяхме в Мустафа кюпри, едно тържище. Тук съпругата на султан Сюлейман, която е била по рождение християнка от Прусия, наредила да построят един хубав, голям, покрит с олово керван-сарай, също един имарет, една джамия, една баня, един хубав каменен мост и дълъг постлан път. Тук се дава безплатно храна на всеки, който пътува из страната, както в Люлебургаз.

На 5 с. м. пътувахме до Семисче²⁴, едно село, до него разстоянието е един голям дневен преход.

На 6 с. м. стигнахме в Пловдив, един град, намиращ се в хубаво широко поле. От изток той е обхванат от пет височини, които някога са включени в градските стени, колкото половин човешки бой. На едната височина се е намирал дворецът, който бил разрушен с барут. В него е роден Александър Велики. Върху една друга височина насреща е имало черква, която също е разрушена. На другата страна между града и предградията тече една плавателна река, нарича се Марица, върху която има дълъг дървен мост.

На 7 април пътувахме за Пазарджик, едно тържище. Кога-

то аз бях там, пристигна на кон един улак от Буда, който каза, че Негово императорско величество се намира при Братислава с много войска.

На 8 април пътувахме през висока и дълга планина, там има едно село, което се нарича Капудервенд²⁵, който някога е бил голям град. По пътя ни срещна Курт ага от Буда с няколко пленени, които водеше със себе си. Той отиваше за Стамбул. Той съобщи, че младият граф Зрини бил заловил един виден бег в Хърватско. Нощта бяхме в едно турско село, наречено Ихтиман (*Ichteman*). Тук има и един имарет, където се дава¹
безплатно чорба и хляб за ядене, а също на всеки кон сено и храна през нощта.

На 9 с. м. пристигнахме в София, един доста голям град, в който имаше много богати дубровнишки търговци.

На 10 с. м., тръгвайки от София, минахме по една висока камениста планина, сетне близо една миля вървахме по един лош каменлив път по протежение на една дълбока теснина между планините и през нощта пристигнахме в едно село, наречено Цариброд.

На 11 през нощта пристигнахме в едно село — Куручешме.²⁶

На 12 с. м. през няколко планини и долини стигнахме през нощта в Ниш, един град. Край него тече една река на име Нишава, над която минава един дълъг дървен мост. През тази нощ избяга един слуга на моя чауш, който той не можа да намери. На сутринта обаче, когато трябваше да продължим пътуването [140], се скарахме здравата с него, понеже ми каза, че оттук да се погрижа да продължа с пощата. Така че той ме задържа при себе си и така поради нашия спор на това място почивахме един ден.

На 14 с. м. продължихме за Ражан, едно село.

На 15 продължихме, пътем минахме през едно малко тържище, наречено Парачин, сетне над река Морава и през нощта стигнахме в Ягодина, едно тържище.

На следния ден бяхме на нощен лагер в Ак Клисес²⁷, една паланка или кастел, в която живеят само турци.

На 17 с. м. стигнахме великата река Дунав и за ношуване се настанихме в Хисарджик, една паланка. Тъкмо тук наблизно се беше настанил на полето сина на Мехмед паша, на име Курт бег, който беше бег в Босна и пътуваше за Цариград. Той трябва да отиваше за града на брат си, който е бил бейлербег на Алеп и умира в Цариград.

На 18 април пристигнахме в Белград или Грихиш Вайсенбург, една крепост и град, разположени на височина. Тук моят чауш поиска аз да продам коня си, а след това той да остави своя кон и да продължим веднага с файтон. В същност той гледаше да осакати коня ми, за да го продам с голяма затуба и така да попречи на всичко. Когато продадох за нищожна сума коня си, който иначе струваше повече от 200 талера, чаушът

вече изобщо не искаше да тръгнем с файтон, а да остане тук три дни да почива; ако аз искам, да продължа, настояваше той, или сам да намеря файтон; това могло да стане, като той срещу парите на коня ми достави всичко; настояваше също аз да му дам подарък, за да тръгнем по-скоро. Поради това през същия ден два пъти се карах с него, така че се хванахме за сабите и едва не се сбихме. Няколко друпи турци забелязаха това, което считаха за неразумно, и отдръпнаха чауша. Той, след като размисли, че с твърдоглавие няма да получи нищо, и загрижен, че ще се оплача от него пред будинския паша, сутринта продължихме с файтони. Аз обаче трябваше да му заплатя заради загубата на коня и прислугата, които той остави назад. . .

*Бележки за пътуване с пощата от Виена до Цариград
през 1573 г., когато Негово римско императорско
величество ме изпрати.
От 17 януари до 19 февруари*

[190] На 8 февруари в Белград купихме седла, юзди и други потребности, които бяха нужни за такова пощенско пътуване, и потеглихме на коне. Четвъртата пощенска станция беше във Feyer Sentaghalz²⁸, един кастил и село.

На 9 т. м. бяхме във Waknia, едно село, после в Ягодина, едно тържище и първото населено място в Сърбия.

Оттам приблизително на една миля път минахме през река Морава, която се беше разляла твърде надалеч, и продължихме до Парачин, едно тържище, оттам за Worschtuar, едно село.

На 10 февруари пътувахме за Babaistan, едно село. [191] Там минаха на коне 4 улаци, които казаха, че венецианците са завзели един нов кастил на брега и го разрушили. Оттам продължихме за Tirnauza, едно село.

След това стигнахме Ниш, един град. Там расте много ориз. След това продължихме до Dargus²⁹, едно село.

На 11 с. м. след Ниш минахме през Клисуре, село Церовик, село до Пирот, един град и разрушен замък. Пред града наблизно на три места извира хубава вода от скалите. Там има много оризови насаждения. Оттам стигнахме Цариброд, едно село.

На 12 февруари пътувахме до Melohn³⁰, село. Там падна голям сняг, след това до Алдомировци, до Babortzka³¹, едно село, оттам в София, един град. Там пренощувахме при един дубровничанин.

На 13 февруари пътувахме до Хаджи Караман³², едно село, оттам в Ново село³³, едно село. След това в Ихтиман, едно село. Оттам започва една висока планина, през която трябва да се мине. След това продължихме до Капудервент, село, разположено на висока планина. Някога е било град. Оттам се стига до Assarickin³⁴, село.

На 14 с. м. стигнахме в Карабунар³⁵, едно село, сетне в Тар Пазарджик, тържище. Оттам във Филипополи, един хубав и укрепен град. От източна страна той е ограден от 5 височини [191], разположени под формата на полумесец. На едната височина е имало замък, в който трябва да е роден Александър Велики. Той целият беше разрушен. На другата височина отсреща е имало черква, която също е разрушена. Всички тези пет височини са били заобиколени с околоръстна стена. От другата страна тече плавателна река, на нея има дървен мост. Иначе около града има хубава равна земя и много оризови ниви.

На 15 т. м. пътувахме до Карабунар³⁶, едно село, оттам до Кара паша, село, оттам в Семисче, едно село.

На 16 февруари стигнахме в Хебипче³⁷, едно село, оттам в Мустафа Кюпри, едно тържище. Там има хубав каменен мост, също керван-сарай, имарет, джамия и баня, всички новопостроени. Оттам стигнахме в Одрин, един стар и голям гръцки град. Там турският султан Селим³⁸ наредил да построят за него джамия. Сетне стигнахме до Хавса, едно село.

На 17 февруари пътувахме до Бабаески, тържище. Оттам за Люлебургаз, тържище, където Мехмед паша е наредил да построят един имарет, джамия и керван-сарай. Оттам се стига до морето.

На 18 февруари пътувахме до Силиврия, едно градче, [192] разположено на една височина до морето. В него живеят повече гърци. Там аз трябваше да престоя половин ден, понеже не можах да получа кон, а исках на всяка цена да пътувам и трябваше до Одрин да яздя на муле.

Оттам стигнахме до Бююк Чекмедже, тържище. Турският султан Сюлейман преди похода си в Унгария, когато се намирал пред Сигет, наредил да построят на това място един дълъг, хубав каменен мост над един залив на морето и един керван-сарай, покрит с олово.

Оттам стигнахме в Кючук Чекмедже, едно тържище. Там има също хубав керван-сарай, покрит с олово, и джамия.

На 19 февруари преди обед стигнахме в Цариград, където резидира турският султан.

[197] Пътуване с пощата от Стамбул за Виена

Първо, на 1 април преди обед към 10 часа потеглихме този ден с един чауш и един слуга, защото моят слуга трябваше да остане назад, тъй като пашата не иска да му позволи да излезе с мене, а да чака по-късно друга възможност. Минахме през Кючук Чекмедже, Силиврия и Чорлу.

На 2 с. м. пътувахме до Люлебургаз, където са сградите на Мехмед паша. Там бях задържан четири часа, понеже кадията не искаше да даде никакви коне. Оттам с наети коне пъ-

тувахме до едно село, което лежи встрани от пътя и се казва Sarumsack³⁹. Там взехме починали коне и отпътувахме за Ескибаба, едно тържище.

На 3 с. м. стигнахме в Хавса, едно село, сетне в Одрин или Адрианопол, един град.

На 4 с. м. пътувахме до Пловдив, град.

На 5 с. м. до София, един град.

На 6 с. м. до Ниш, един град.

На 7 с. м. до Ягодина, едно тържище.

[197] На 8 с. м. през нощта стигнахме в Белград, град.

¹ Griech Weissenburg, по-точно Griechisch Weissenburg — немско название на Белград.

² Така предаваме това немного ясно място в пътеписа, в което има зачеркнати и нечетливо написани думи.

³ Gasserluck, Hisatsnik — Хисарлък или Хисарджик, турско название на дн. Гроцка.

⁴ Glomoka или Glomotza — селищно име, вероятно изопачено, което не се споменава от други автори. По място отговаря на дн. Смедеревска паланка. Срв. Маткович, цит. съч., с. 47.

⁵ Wadischna, waslicna, Wacknia — селищно име, което се среща само у Бетчек. Вероятно изопачено предаване на името на Баточина. Срв. цит. място.

⁶ Заграденят в скоби текст е допълнителна бележка на автора на полето на листа.

⁷ Spaterichi — изопачено местно име, което под тази форма не се среща у други автори. Герлах и Саломон Швайгер споменават на това място селото Спахикъой.

⁸ Novasel е днешното Ново село, което и днес съществува под това име. Намира се между Ниш и Бела Паланка.

⁹ Vrlach — силно изопачено име, което не може да се уточни със сигурност. Маткович допуска, че може би става дума за Сливница, на турски наричано Халкали. Тези две имена обаче трудно могат да бъдат уподобени.

¹⁰ Alaglika — вероятно изопачено предаване на името Аладжа Клисе или Ак Клисе, (буквално Пъстра черква) — турско название на Вакарел.

¹¹ Cissd. guendt — Къздервент — турско название на с. Момин проход.

¹² Geigiali — Каяли, дн. с. Филево.

¹³ Jobnet — изопачено селищно име. Курипешич споменава в този район селото Jutbuget, а Дерншвам — Jokbwuek. Вероятно се отнася за Юнуз беюк, дн. с. Александрово, Хасковско.

¹⁴ По-долу на лист 138 в ръкописа авторът пише, че султанката била родом от Пруссия.

¹⁵ Авторът говори тук за Свиленград, на турски Мустафа паша кьопри. Срв. бел. 36 към Курипешич.

¹⁶ Binadis — вероятно изопачено предадено името на с. Бигадос или Пирагос.

¹⁷ Алберт фон Вис — императорски посланик при Портата (1562—1569).

¹⁸ Михаил Черновиц и Ахаций Чаби — императорски пратеници до Портата през 1565.

¹⁹ Gijogbebett — за това име срв. бел. 13 по-горе.

²⁰ Hrassinitza — името не се среща сред селищните имена из този район.

²¹ Мехмед паша — става дума за Мехмед Соколович, велик везир при Сюлейман I и при Селим II (от 1564 до 1579 г.).

²² Става дума за историческата битка в залива на Лепанто, станала на 7 октомври 1571 г., когато испано-венецианският флот унищожава турския.

Турците загубили 225 кораба и и 20 хиляди души, освен това били освободени 12—15 хиляди роби-гребци.

²² На турски правилно *haramzade* — неверническо, незаконно родено дете, копице.

²³ Описанието на моста е добавено на полето със зачертавания и съкращения на думи, поради което това място не може да се разчете сигурно.

²⁴ Семисче (*Semischcsche*) — днешното и средновековно българско с. Клокотница, Хасковско.

²² *Kapelidervend*, *Kapudervend* — изопачени предавания на турското название на с. Клисуря — Капудервент.

²⁶ *Gruschesme* — Куручешме, турското име на с. Клисуря.

²⁷ *Allasaglisse* — Ала Клисе, Ак Клисе, дн. Смедеревска паланка.

²⁸ Неуточнено.

²⁹ *Werschtuar*, *Tirnauza*, *Dargus* — изопачени местни имена, не се срещат сред селищните имена из този участък на пътя.

³⁰ *Melohn* — възможно е под тази форма да се крие името Малово (дн. селата Голямо и Мало Малово, Годечко).

³¹ Баборцка (?) — Такова название в топонимията в западната част на Софийско поле няма. Дали не е Храбърско?

³² Хаджи Карман — такова име в изворите и картите не се среща. Възможно е да е изопачено предаване на името Герман. По-нататък по същия път чужденецът е могъл да чуе името Дере Харман (дн. село Долно Вършило, Пазарджишко), което след това да е разместил в бележките си.

³³ Ново село — по място това селище отговаря на Вакарел или евентуално на селището, което се е намирало на мястото на Нови хан. По същия път Ново село (на тур. *Иеникьой*) са е наричало с. Ветрен.

³⁴ *Assarickip* — това име може да се свърже с Хисарджик — турското наименование на крепостта край с. Ветрен.

³⁵ Село Карабунар (*Karobunar*), източно от Ветрен, съществува и сега под това име.

³⁶ Карабунар (*Sarabuna*) — не може да се уточни кое селище авторът е имал пред вид това име.

³⁷ *Hebitze* — Хебипче — дн. Любимец.

³⁸ Става дума за султан Селим II (1566—1574).

³⁹ *Sarumsack* — неуточнено.